

Conservar el centre

Vicenç Villatoro

Si algú fa el balanç del paper dels nacionalismes democràtics mal anomenats perifèrics en l'estat espanyol, en els últims trenta anys, farà una distinció entre dos blocs. D'una banda, Euskadi i Catalunya, on el nacionalisme ha estat un factor central en l'evolució i el govern. De l'altra, el País Valencià, les Balears, Galícia i Navarra, on la qüestió nacional ha estat present d'una manera constant en la vida política, però molt menys decisiva. El nacionalisme ha governat Catalunya i Euskadi. En els altres casos, com a molt, ha participat en el govern d'una manera més o menys subsidiària.

No crec que sigui casualitat que els dos casos en què el nacionalisme ha tingut un paper més clarament decisiu comparteixin una cosa que cap dels altres casos comparteix. En tots sis casos existeixen forces polítiques que associen el seu nacionalisme amb un ideari d'esquerres. Però només en el cas de Catalunya i Euskadi existeixen a més a més forces polítiques importants que associen el seu nacionalisme inequívoc amb posicions polítiques centristes, oscil·lant entre el centre-dreta i el centre-esquerra. I són precisament aquestes forces polítiques centristes i centrals allò que ha permès al nacionalisme obtenir l'hegemonia electoral i aspirar amb realisme a governar el país en solitari o a dirigir-ne el govern. Per contra, les formacions que han associat nacionalisme amb esquerres han pogut tenir com a màxim objectiu realista participar i tenir governs d'esquerres dirigits pel socialisme d'àmbit estatal. On hi ha hagut nacionalisme només d'esquerra, el nacionalisme ha esdevingut un possible complement de les esquerres estatals. On hi ha hagut també nacionalisme de centre, el nacionalisme ha optat a ser l'eix del govern i la força central del país. Les dues nacions que han tingut governs nacionalistes són les úniques que tenen un nacionalisme centrista potent.

No sé si l'existència d'aquestes forces polítiques és causa o efecte de l'hegemonia social i electoral del nacionalisme. És a dir, no sé si el nacionalisme és fort perquè hi ha partits nacionalistes centristes o si hi ha precisament partits nacionalistes centristes perquè el sentiment nacionalista és fort i generalitzat. Probablement les dues coses a la vegada, alimentant-se mútuament. En qualsevol cas, enlloc, ni a Euskadi ni a Catalunya, hi ha només un nacionalisme centrista: on n'hi ha un de centrista, també n'hi ha un d'esquerres. Però no sempre que n'hi ha un d'esquerres n'hi ha un de centrista.

A més, els dos nacionalismes centristes a què em referia —és a dir, CiU i el PNB, fonamentalment— han resultat ser l'única veritable experiència centrista de l'estat en tota la transició. No ha existit cap mena de centrisme d'àmbit espanyol. La UCD no era això, òbviament. La prova de foc del centrisme polític és que pot pactar alternativament amb la dreta i amb l'esquerra. PNB i CiU han estat en l'àmbit espanyol els únics

partits frontissa rellevants, per a gran irritació de la dreta i l'esquerra espanyola, que veurien amb molts bons ulls que desapareguessin. Tant la dreta com l'esquerra espanyola acceptarien amb certa resignació l'existència de forces nacionalistes que estiguessin en l'òrbita exclusiva dels uns o dels altres. Però perden els nervis amb l'existència d'unes forces polítiques centristes que poden pactar amb els uns i amb els altres i que per tant poden fer pagar el seu suport, perquè no està compromès d'avançada.

A Euskadi i Catalunya el nacionalisme ha estat un factor central en l'evolució i el govern.

La conclusió de tot plegat és que per als nacionalismes és necessari, fins i tot imprescindible, conquerir el centre social i polític del propi país. Això és el que et dona força. Òbviament, és millor que el nacionalisme tenyeixi el conjunt de l'espectre polític: que n'hi hagi de més dretà i de més esquerrà. Però sobretot que n'hi hagi un que vertebrï el centre de la pròpia societat. Si això s'aconsegueix, el nacionalisme pot governar i pot fer una política de pressió forta a Madrid. Si no ho aconsegueix, només es pot aspirar a complementar i tenir més o menys els partits d'àmbit estatal.

No vull dir amb això que els nacionalistes d'esquerres hagin de deixar de ser d'esquerres. De cap manera. Però potser —ara que ha caigut el mite de la superioritat moral de les esquerres— que no es mirin amb tanta prepotència purista els centristes. I que el nacionalisme en el seu conjunt es planteji guanyar per damunt de tot la batalla del centre. I allà on la té guanyada, que no se'l deixi perdre. I que resisteixi als intents de dinamitar els espais de nacionalisme centrista que faran mil vegades, juntes o per separat, les dretes i les esquerres espanyoles, a qui sempre els ha incomodat aquesta nosa allà al mig.